

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.с.н. Васил Киров,

секция „Общество на знанието: Наука, образование и иновации”

Институт по философия и социология, БАН

Относно научните трудове и приноси на доц. д.с.н. Румяна Русева Желева, кандидат за конкурса за професор по професионално направление 3.1.

Социология, антропология и науки за културата, 05.11.01. Социология (Социология – Социология на неравенствата и устойчивото развитие. Роля на Европейския съюз за намаляване на социално икономическите неравенства), за нуждите на секция „Стратификация, неравенства и мобилност“ на ИФС-БАН - София, обнародван в „Държавен вестник“, брой 104 от 15.12.2023г.).

В конкурса участва само един кандидат, доц. д.с.н. Румяна Русева Желева.

Преценка за допускане на кандидата до оценяване

Съгласно представената от кандидата, доц. д.с.н. Румяна Русева Желева, справка за изпълнението на минималните национални изисквания по чл. 26 от Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), и решението на Комисията за проверка за участието в конкурса, тя не само отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, но и надхвърля минималните изисквания на ИФС-БАН. Налице е преизпълняване на изискванията по три показателя – групи Г, Д и Е (съответно публикации, цитирания и участия в научни и образователни проекти). Това означава, че доц. Желева трябва да бъде допусната до оценяване.

1. Общо описание на представените материали

Кандидатът, доц. д.с.н. Румяна Русева Желева, е приложила за участие общо 16 научни труда, от които две монографии (едната, подготвена за целите на настоящия конкурс, а втората - на основата на дисертацията за придобиване на научна степен „доктор на науките“) и четиринадесет статии и глави от книги,

публикуване на български или на английски език, самостоятелно или в съавторство.

Монографията на Румяна Желева, Р. „Измерения на интеграцията в ЕС“, издадена през 2024 г. от издателството на БАН „Проф. Марин Дринов“, си поставя за цел да адресира въпроса за това какъв може и следва да бъде приносът на социологията в изучаването на ЕС, европейската интеграция и бъдещето на Европа. Основната теза на книгата е, че макар и изглеждащо парадоксално, диференциацията ще се утвърждава като все по-налагащ се принцип на управление (Pirozzi & Bonomi, 2022), включително за по-нататъшно вътрешно съюзно интегриране и териториално разширяване на ЕС.

Прегледът на останалите публикации за участие в конкурса категорично очертава едно тематично поле, в рамките на което доц. Желева е водещ изследовател в България. Това е ролята на Европейския съюз за адресирането на устойчивото развитие и икономическите неравенства. Отделните публикации се спират не само на аспектите на европейската интеграция в България, но и на перспективите на интеграция на Западните Балкани и конкретните проблеми на обществата в този регион. Бих искал да отбележа, че през последните години в много редки случаи вниманието на българските социолози е насочено към анализиране на процеси, които се случват отвъд българския контекст и в този смисъл трябва да поздравим Румяна Желева за амбицията да провежда изследвания в сравнителен план.

2. Обща характеристика на научната дейност на кандидата

Доц. Желева получава магистърската си степен по социология в България, след което подготвя и успешно защитава докторат в университета Otto-von-Guericke, в Магдебург, Германия, на тема „Социално-интерпретативни модели на предприемачи в период на преход“. След като работи в немски университети, от 2005 г. Румяна Желева е изследовател в ИФС при БАН. През 2013 г. тя става доцент. През 2023 г. доц. Желева защитава дисертация за придобиването на степен доктор на науките на тема „Устойчивото развитие във времена на несигурност“.

В своята научна автобиография, приложена към документите за конкурса, доц. Желева посочва 71 публикации, което представлява свидетелство за активна публикационна дейност. Сред тях се включват две монографии, издадени в чужбина и четири в България, както и множество студии, статии и глави от колективни монографии и сборници. Може да се наблюдава, че през годините тя развива няколко, често взаимосвързани изследователски теми. Нейните научни интереси са насочени към трансформацията на българското общество и на определени аспекти, свързани с предприемачеството, публичните политики, развитието на организациите в контекста на европейската интеграция и членството в ЕС. Като че ли две са водещите теми в творчеството на Румяна Желева, това са въпросите за отговорността и за устойчивостта, които са поставени в контекста на разнообразни емпирични реалии.

За силната научна ангажираност на доц. Желева красноречиво говорят множеството форми на нейната активност, включително:

- изнасяне на доклади на множество конференции в различни европейски страни;
- Презентации и лекции в престижни университети в България и Германия, както и представяния в други страни;
- съставителство на сборници и специални броеве на социологически списания;
- организация на конференции по важни за българското общество теми в сътрудничество с водещи европейски неправителствени организации;
- експертиза за международни организации и български институции;
- участие в научни журита в България и чужбина;

3. Учебна дейност

В различни периоди след 2003 г. доц. Желева е преподавала в няколко висши училища и е изнасял отделни лекции в престижни университети в България, Германия и университети в централна Азия. Тя е ръководила подготовката на докторанти и магистранти, включително в момента е ръководител на двама докторанти в ИФС при БАН.

Преподавателският път на доц. Желева отразява нейните изследователски интереси в областта на социология на труда и организациите, на устойчивото развитие и изследването на неравенствата. Румяна Желева е организираща и международни и национални летни школи, включително по програма COST. Всичко това представлява един впечатляващ принос, особено в контекста на работата в БАН, където приоритет са научните изследвания.

4. Характер на научните постижения и приноси

Научното творчество на доц. Желева в цялостността на представените публикации представлява принос към развитието на съвременната социология на устойчивостта и неравенствата. Тук искам да обърна особено внимание на последователните усилия за развитие на полето на устойчивото развитие, а това е още по-важно в българския контекст, тъй като у нас са рядкост съвременните изследвания в тази област. В същото време устойчивостта и справедливия преход се превръщат в едни от най-значимите теми, както в областта на академичните изследвания, така и в контекста на политиките на Европейския съюз. Румяна Желева със сигурност е пионер в развитието на това поле у нас, а то определено има потенциала да се разгърне, защото трансформацията засяга множество сфери, труда, енергетиката, развитието на регионите, политиките на компаниите, развитието на потреблението и обществените нагласи.

В обобщение, представените за рецензиране публикации имат по мое мнение безспорна познавателна и практическа стойност. Приведените в тях емпирични данни са ценен източник на информация и теоретическа рефлексия и могат да подпомогнат днешните и бъдещите изследователи на проблемите европейската интеграция и устойчивото развитие.

5. Отражение на научните публикации на кандидата в българската и чуждестранната литература

В своята справка, доц. Желева посочва общо 83 забелязани цитати към 2.02.2024 г. Прави впечатление, че нейните трудове са цитирани, както в български издания,

така и в международни списания, включително индексирани и реферирани в световноизвестни бази данни с научна информация.

6. Критични бележки

Наред с множеството позитивни оценки, Предложените за рецензиране публикации естествено предизвикват редица въпроси и бележки, които няма как да се изложат в пълнота.

Тук бих искала да се ограничи до два въпроса по повод на монографията „Измерения на интеграцията в ЕС“. На стр. 183 доц. Желева заявява: „При изучаването им [на Европа и европейския съюз] от социологическа гледна точка повече от всяка друга проблематика, става въпрос за възможност та събраните данни и получените резултати да намерят съответното приложение в практиката на политическите решения и като социална имплементация“. В тази връзка бих я помолил да развие това намерение и да даде конкретни примери как това може да се случи в български контекст. На второ място в книгата е разгледан въпросът за ниското ниво на доверие между гражданите и институциите в българското общество. В този смисъл приобщаващия подход е разгледан като възможен начин да се преодолее това недоверие. Но бих искал да разбера дали доц. Желева може да предложи някакви практически стъпки, за да демонстрира как би трябвало да се приложи този подход. И доколко институциите биха били убедени да ги предприемат?

7. Лични впечатления

Имам отлични преки впечатления от работата на доц. Желева като изследовател в ИФС-БАН. Доц. Желева е колега, отличаващ се с висок професионализъм, завидна работоспособност и сериозна самокритичност. Тя успешно съчетава постоянството по отношение на темите на научните си изследвания с отвореността и любопитството към нови проблематики. Нейните постижения и усилия да признати, както в страната, така и в чужбина.

8. Заключение

Въз основа на всичко казано по-горе за приносите на доц. Желева, представени в приложените документи и материали, като член на Научното жури имам категоричното основание като да гласувам за заемането на академичната длъжност „професор“ от доц. д.с.н. Румяна Русева Желева.

22.04.2024 г.

Подпис:

проф. д.с.н. Васил Киров